

Ladislav Babić

Rukopis ili „tipkopolis“ – pitanje je sad?

Svojedobno je na BBC News portalu objavljena [vijest](#) kako će osmoškolci američke savezne države Indiane prestati učiti pisana slova, te umjesto toga početi učiti pisanje na računaru. U „[Temi sedmice](#)“, portal Radio Slobodna Evropa problematizirao je činjenicu kako je rukopis mladih - sve više orijentiranih na kompjutersku komunikaciju – sve gori i gori, o čemu je iznijelo kontroverzna mišljenja i niz jezičnih stručnjaka. To me ponukalo na neka razmišljanja.

Kao što maleno dijete roditelj ne prepušta samo sebi, već mu odgojem razvija različite mentalne i fizičke sposobnosti, niti se mlada generacija - koja je daleko od zrelosti – ne smije tek tako prepustiti samostalnom stvaranju svijeta, bez interakcije sa svim ostalim ljudima. Jer onda dolazimo u opasnost da će mladi svoriti svijet *za sve ostale isključivo prema svojim zamislama*, baš kao što nije u redu da *svi ostali prepariraju mlade ekskluzivno prema vlastitoj slici svijeta*. Sliku svijeta (naravno, ne misli se o onoj individualnoj, već o „društvenoj“ slici svijeta karakterističnoj za određenu epohu) bi trebali stvarati svi zajedno – stariji sa svojom mudrošću i svime što su već doprinjeli, a mladi sa svojim entuzijazmom i skeptičnim odnosom prema svim „vječnim“ istinama. Ovo drugo mora se razvijati

na nekoj bazi, osnovi koju će potom - jednog lijepog dana - eventualno i razbiti u paramparčad, ali tek sticanjem novih spoznaja a ne uslijed vlastite nestrpljivosti, neshvaćanja ili pukog neprihvatanja autoriteta. Jer, autoriteti postoje – ne oni namišljeni, već pravi, koji su to zbog svoje stručnosti, znanstvenog, moralnog ili općeljudskog integriteta, samo je stvar u tome da ih *treba znati zapaziti i odabrati*, a to bismo mlade trebali naučiti. A jasno je - to je jedna od neizbježnih stvari u životu - da će mladi mnoge autoritete, svoje vlastite učitelje koji su ih učinili ljudima, ako ne već srušiti a ono svakako nadići. Svi doista veliki intelekti izražavaju zahvalnost svojim prethodnicima, odajući im dužno priznanje. *Newton* je jednom rekao o samom sebi:

"Bio sam kao dječak koji se igra na obali mora razonodeći se, katkad nalazeći glatkije kamenčiće i ljepše školjke nego obično dok je veliki ocean istine ležao ispred mene neotkriven ",

da bi to, drugom prilikom dopunio:

"Ako sam i vidio dalje od drugih, to je zato što sam stajao na ramenima divova."

Naprosto, ne smijemo mladima dozvoliti da se isključivo po vlastitoj volji samo poigraju kamenčićima, već ih treba inteligentno, bez prisile, usmjeravati da im igra ne bude sama sebi svrha. Trebaju shvatiti da oni ne grade svijet ispočetka, nego samo nastavljaju djelo svojih predaka.

U kontekstu mogućeg „odumiranja“ pisanja rukom i pisanih slova (mada ovo drugo nije čvrsto povezano sa prvim – kompjuterski fontovi naime mogu sadržavati i pisana slova), te sve većeg kuckanja omladine po tastaturi namjesto „škrabanja“ po bilježnicama, rekao bih:

- pisanje „krasopisom“ izumrlo je, sasvim opravdano, još u moje vrijeme. Valjda sam pripadao jednoj od posljednjih generacija koja ga je vježbala u školskim klupama.

- danas, dok još kompjuterizacija nije zahvatila sva društva širom planete – pa ni ona najnaprednija – vjerujem da treba zadržati ručno pisanje. Ono naprosto još uvijek ostaje potreba vremena. Žalosno je što je društvo – posebno u nas, gdje se naveliko hvalimo napretkom kompjuterizacije – još uvijek više kompjuterizirano u individualnom, kaotičnom vidu (u smislu da danas „svatko“ ima kompjuter) negoli u smislu informatičke povezanosti tih tehnoloških sprava. Još uvijek moramo skakati od službe do službe da bi pribavili dokumente, mada nema tehnoloških zapreka da se „sve živo“ obavi sa jednog mjesta. Dok zaista ne budemo svi povezani, a također i svi informatički pismeni, čini se kako je ručno pisanje još uvijek neophodno.

- stoga, umjesto krasopisa treba razvijati *jasnopis*. Da ne bi bilo izjava koje zbilja korespondiraju sa istinom, kako „*samo ja umijem pročitati svoj rukopis*“. Jer, takav rukopis zaista nema nikakvog smisla.

- u pogledu kuckanja po tastaturi, trebalo bi djecu podučavati osnovama pravopisa. Svakako ne mislim na one kroatističke budalaštine, ali nekih osnova poput započinjanja rečenice velikim slovom, pisanja imena također, destimulacija pisanja nerazumljivih ili samo nekima shvatljivih kratica i slično, zaista bi bilo neophodno. Ne samo da mnogi posve ignoriraju sva pravopisna pravila, nego uopće odbijaju da poslušaju kad ih se upozori na neophodnost njihova poštivanja. Naravno, ne mislim pritom na vrhunske intelektualce, ali pretpostavljam da ni nije cilj društva da jedino oni budu pismeni. Ljudi se sastoje od stvaralaca i korisnika njihovih proizvoda (bilo oni znanstvene, tehnološke, umjetničke ili sasvim svakodnevne naravi). Što ne znači da u svakome od nas ne leži neka stvarateljska crta, a baš zato

da bi je – kad nam puhne u glavu – mogli nekako smisleno izraziti, potrebno je bar u minimalnoj dozi biti pismen.

- bilo da pišu vlastoručno ili preko tatature (hm, i to je vlastoručno – zar ne?) trebalo bi djecu podučavati jasnom i smislenom izražavanju, što ne ovisi o načinu upotrebe pisma a preduvjet je kako znanstvene tako i umjetničke ekspresije. Slažem se da čovjek nosi ideje u glavi i srcu, te nije toliko važan način na koji će ih iznijeti iz sebe u stvarnost, no itekako je važno da ih iznese na smislen i razumljiv način ostatku populacije s kojom želi komunicirati.

- jasno, opservacije o nekakvom gotovo korespondiranju rukopisa sa genetskim kodom, su pretjerivanja ljudi koji naprosto moraju racionalizirati neke razloge, kako bi opravdali svoje teško odustajanje od odumirućih stvari. U svojoj nesposobnosti da zamisle „oblik stvari koje dolaze“.

Iz nekih od navedenih razloga mi se čini kako je još uvijek (a dali, zauvijek to ostavimo budućnosti, unatoč nauku sudbine glinenih pločica) potrebna koegzistencija oba načina pisanja. Ako zanemarimo način zapisivanja, već uzmemo samo u obzir medij na kojem se jezičke formulacije bilježe, mnogi informatičari i „kompjuterashi“ izražavaju skepsu da bi digitalni zapisi posjedovali trajnost piramida i zapisa po njihovim zidovima ili glinenim pločicama. Dovoljan je jedan totalni nuklearni rat, da elektromagnetski impulsi izbrišu sve digitalne zapise sa naših čipova i magnetskih medija. Tehnološkim napretkom kao da sve više hodamo po oštrici britve, odnosno sve bliže rubu provalije u koju možemo nepovratno upasti. A desi li se, ne daj bože, upravo to – nije odviše ne zaboraviti služiti se rukopisom i običnom grafitnom olovkom. U međuvremenu – očekujući apokalipsu, za koju se nadajmo da će izostati – treba djecu podučavati informatičkoj pismenosti, ne stvarajući nepotrebne kontroverze između „starog“ i „novog“ bilježenja znakova. Protivnici tehnološkog progresa (poput negdašnjih ludista, primjerice) teško da ga ikako mogu spriječiti; zato nam preostaje samo da ga nastojimo što više humanizirati i prilagoditi čovjeku.

Kako ovaj autor često zabrazdi u sporedne rukavce kad govori o nekoj temi, to se i ovaj puta prisjetio jedne knjige koja ga se svojevremeno dojmila. To je *Saganov* „*Svijet progonjen demonima*“ – pohvala skepsi; ne onoj prema znanosti, već upravo znanstveničkoj skepsi kao neophodnom dijelu njegovog istraživačkog inventara. Na kraju, valja napomenuti kako je spomenuta dilema o rukopisu ili „tipkopisu“, za konkretno hrvatsko društvo mnogo manje značajna od pokušaja ograničavanja prava na javne ćirilične natpise (propisane zakonom) od strane desničara i neofašista, kao i prepariranje javnosti od gotovo svih medija (pogotovo svih televizijskih kanala) kako se tu navodno radi o problemu dvojezičnosti, a ne dvopismenosti.

PR
DIOGEN pro kultura
<http://www.diogenpro.com>